

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl/Year: 6, Sayı/Number: 22,

Mart/March 2020, s./p. 170-182

Geliş/Submitted:15.01.2020

Kabul/Accepted : 13.03.2020

Yayın/Published:25.03.2020

DOI Number:

[10.29228/kesit.40584](https://doi.org/10.29228/kesit.40584)

Araştırma Makalesi

Satiye BAYKUŞ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2226-4210>

Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
satiyebaykus@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi İlknur AY

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8670-7490>

Amasya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
ilknur.ay@amasya.edu.tr

İHSAN RAİF HANIM'IN "FERYAD-I VİCDAN" ADLI ŞİİRİNDE MİLLÎ BİLİNCİN YANSIMALARI¹

Öz

Millî Edebiyat döneminde sanatçıların millî bilinç ve millî değerleri yoğun bir şekilde eserlerinde işlediği görülür. Sanatçılar, yaşadıkları dönemin şartlarından ve buldukları toplumun yapısı ve sosyal durumundan etkilendikleri için bu durum kaçınılmazdır. Dolayısıyla sanatçılar gözlemlerinden yola çıkarak oluşturdukları eserlerinde millî bilinç duygusunu realist bir şekilde yansıtmışlardır. Millî Mücadele yıllarını bizzat yaşamış olan sanatçılarımızdan İhsan Raif Hanım'ın şiirlerinde de millî romantik duygu tarzının yansımalarını bulmak mümkündür. Zira millî birlik ve beraberliğin önemini ve hassasiyetini çok iyi bilen İhsan Raif Hanım, bu konuda çeşitli şiirler kaleme almıştır. Şairin Balkan Savaşları için yazmış olduğu "Feryad-ı Vicdan" adlı şiiri de bunlardan birisidir. Şair bu şiirinde millete hitap ederek millî, manevî, tarihî ve kültürel değerlerimizden hareketle millî bilincin temellerini güçlendirmeye çalışmıştır. Biz de bu çalışmada, İhsan Raif Hanım'ın millî birlik ve beraberliğin önemine dikkat çektiği "Feryad-ı Vicdan" adlı

¹Bu çalışma, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında hazırlanmakta olan "İhsan Raif Hanım'ın Şiirlerinde Millî Romantik Duyuş Tarzı" adlı Yüksek Lisans tezinden türetilmiştir.

şiiirini millî bilincin yansımaları açısından ele alıp değerlendirmeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: İhsan Raif Hanım, "Feryad-ı Vicdan", Millî Bilinç, Millî Birlik ve Beraberlik.

REFLECTIONS OF NATIONAL CONSCIOUSNESS IN İHSAN RAİF HANIM'S POETRY "FERYAD-I VİCDAN"

Abstract

In the period of National Literature, it is seen that the artists intensified the national consciousness and national values in their works. This situation is inevitable as artists are affected by the conditions of the period they live and the structure and social condition of the society in which they live. Therefore, the artists reflect their sense of national consciousness in a realistic way in their Works based on their observations. It is possible to find the reflections of the national romantic sense in the poems of İhsan Raif Hanım, one of artists who lived through the years of National Struggle. Because İhsan Raif, who knows the importance and sensitivity of national unity and togetherness, has written various poems on this subject. Poet's poem "Feryad-ı Vicdan" for Balkan Wars is one of them. In this poem, the poet addressed the nation and tried to strengthen the foundations of national consciousness based on our national, spiritual, historical and cultural values. In this study, we tried to evaluate İhsan Raif Hanım's poem Feryad-ı Vicdan which emphasized the importance of national unity and solidarity, in terms of the reflections of national consciousness.

Keywords: İhsan Raif Hanım, "Feryad-ı Vicdan", National Consciousness, National Unity and Solidarity

Giriş

Millî bilince sahip olmak, bir topluluğun millet olabilmesinin en önemli şartlarından biridir. Bunun için ise bireylerin kendilerini yaşadıkları topluma ait hissetmeleri gerekmektedir. "Türkler, müstakil yaşama arzusu ile çıktıkları yolda, mensubu olduğu milletin; kültür, tarih, dil, din ve ahlak değerleriyle kol kola yürüyen kolektif ruhun temsilcileridirler." (Deveci, 2011: 130). Dolayısıyla Türk halkı millî bilinci yüksek bir toplumdur.

"Millet olabilmenin şartlarından en önemlisi hiç şüphesiz millî bir bilince sahip olmaktır. Bu düşünce yapısı insanları karşı konulmaz bağlarla birbirine bağlarken birleştirici ve koruyucu özelliği ile kolektif bir yaşam olanağı sunar." (Deveci, 2011: 130). Bu noktada millî bilincin oluşturulması ve geliştirilmesi için öncelikle millî birliğin sağlanması ve toplumdaki fertlerin aynı değerler doğrultusunda hareket etmeleri gerekir. Millî birlikten söz edebilmek için de bazı şartların sağlanması gerekmektedir. Abdurrahman Güzel "millî birliği" şu şekilde açıklar:

"Millî birlik bize göre milletin maddi manevi değerlerinden kültür, sosyal, ekonomik ve bunun kıymetleri etrafında yek vücut olması, bu birliğin sağlanması için, iç bünyedeki çeşitli kesimler arasında müşterekler bularak, dayanışmanın temin edilmesi, gerektiğinde tolerans göstererek milletle kenetlenilmesi demektir." (1987: 474).

Millî birlik Güzel'in de belirttiği gibi toplumda sınıf ayrımı yapmaksızın maddi manevi bazı ortaklıklarla ve halkın birbirine kenetlenmesiyle sağlanacaktır. Devletlerin varlığını sürdürebilmeleri için millî birliğin sağlanması oldukça önemlidir. "Milleti oluşturan fertler, birlik ve beraberliklerini korudukları sürece ayakta dururlar." (Irmak, 2014: 37). Dolayısıyla millî birliğin sağlanması demek devletin de ayakta durması demektir.

"Millî bilinci gelişmiş bireyler, ait olduğu toplumun değer yargılarına sahip, tarihini bilen ve millî hayatta daha verimli ve etken bir şekilde rol alabilen şahsiyetlerdir." (Teşkan ve Uysal, 2017: 532). Bu şekilde millî bilinci ve millî hassasiyetleri yüksek bireyler yetişmesini sağlamak için ise bireylere henüz çocuk yaştan itibaren aile içinde ve okulda millî duyguların aşılması gerekir. Bu noktada eğitimin önemi yadsınmaz. "Toplumlar eğitim yoluyla millî değerlerini ve millî kimliklerini yeni yetişen kuşaklara aktarır. Eğitimin en önemli amacı bu aktarımı sağlayarak millî varlığın devamlılığını temin etmektir." (Gökçeli, 2011: 78). Çocukluğundan itibaren sağlam bir eğitim alarak millî konulara aşına olan, vatan- millet kavramlarının ne demek olduğunu bilen bireylerin, millî bilinci yüksek olacak ve kendilerini bir millete ait hissetmelerini sağlayacak aidiyet duygusuna sahip olacaklardır. Yine bu bireyler kendi benliklerinden çok millî kimlik ve millî benliklerini yansıtacaklardır.

Millî bilinç, millî birlik ve beraberlik, vatan sevgisi, milliyetçilik gibi konular edebiyatta da karşımıza çıkmış, şair ve yazarlar bu temalar etrafında birçok eser verip toplumu bilgilendirmeyi ve bilinçlendirmeyi amaçlamışlardır. Dolayısıyla, "Edebiyat, kültürün çeşitli unsurlarını bünyesinde barındıran, millî dili koruyan, fertlere millet olma şuurunu kazandıran, nesiller arasında köprü vazifesi gören önemli bir kültür kaynağıdır." (Gökçeli, 2011: 77).

"Türk edebiyatında Tanzimat döneminde başlayıp Millî Edebiyat döneminde artan millî değerlere karşı ilgi, öncelikle halka ve halk diline yönelme şeklinde kendini gösterir." (Yerebasan, 2010: 5). Bu yöneliş sanatçıların amacının sanat yapmaktan çok halkı bilgilendirmek olduğunun göstergesidir. Bu noktada "millî romantik duyuş tarzı" veya "millî romantizm" diyebileceğimiz açılımı ele almak gerekir ki sanatçılar millî konuları işledikleri eserlerini millî romantik duyuş tarzıyla kaleme almışlardır. Sümeyye Dinler Köksal milli romantizmin Avrupa ve Türkiye'de varlığını göstermesiyle ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Avrupa'da Milli Romantizm, bütün bir Avrupa kıtasının 'ortak kültür ve tarihi olan Latin ve Yunan medeniyeti' fikrinden uyanışı ifade eder. Sözü edilen fikir ve hissi uyanış Almanlarda diğer Avrupa milletlerine göre daha görünür biçimdedir. Böylelikle Almanya'da küllerinden doğan bir Cermen medeniyeti oluşumu başlar. Kendi millî kültürünün ayırına varan Avrupa'yı takiben Türkiye topraklarında da bir millî kültür farkındalığı başlar. Şair ve yazarlar tarafından Türk tarihini, medeniyetini ve kültürünü tanıtmaya adına Milli Romantik Duyuş Tarzı'yla eserler verilmeye başlanır." (Köksal, 2015: 256).

Dolayısıyla millî romantizm harekâtı bizim edebiyatımıza Batı edebiyatından sonra girmiştir. Avrupa'dan gelen bu hissi harekâttan etkilenen yazarlarımız da millî konuları hisli bir şekilde millî romantik duyuş tarzıyla eserlerinde yansıtmış ve millî bilinci diri tutmayı amaçlamışlardır. Ancak "millî romantik duyuş tarzı"nın ortaya çıkışı birden bire gerçekleşen basit bir süreç değildir. " Söz konusu duyuş tarzını bir iki nesilde yaşayarak sonuca ulaşmanın güçlüğü ortadadır. Çünkü önce böyle bir duyuş tarzını yaşama ihtiyacı hissedilecek; sonra arayış dönemi başlayacak, elde edilen verilerden hareketle, hayatın akla gelen her sahasında

zamanın getirdiği yeniliklerle, ihtiyaçla zenginleşerek değişecek esneklikte kurumlar kurup, işletebilecek olgunlukta, mensubu olduğu tekevvüne bağlı bir neslin yetişmesi beklenecektir." (Aktaş, 1995: 173).

Ramazan Korkmaz'a göre, "Millî romantik duyuş tarzı, bireysel duyarlılıkla, kolektif tecrübenin kökense kaynaklarını birleştirmektir." (Korkmaz, 1999'dan aktaran; Durmuş, 2006: 6). Bu tanımdan yola çıkarsak millî romantik duyuş tarzının milletin edindiği ortak tecrübeler ve bireysel duyarlılıklardan doğduğunu söylemek mümkündür. Daha açık bir söyleyişle "Millî romantik duyuş tarzı, milletlerin dilde, kültürde, san'atta ve edebiyatta kendilerini bulmaları, kendilik olgularını fark etmeleridir." (Yerebasan, 2010: 1). Türk milleti de dâhil olmak üzere bugün varlığını sürdüren birçok millet yüzyıllardır dilde, kültürde, sanatta ve edebiyatta millî romantik duyuş tarzıyla kendi benliğini yansıtarak yok olmaktan kurtulup günümüze kadar gelmiştir. Sonuç olarak, "'Millî romantik duyuş tarzı" söz grubuyla, akli ve irâdesini kullanarak, sosyal ve tarihî tekevvün içinde coşkuyla kendi "ben"ini hissetmesi ve ortaya çıkarmasına sebep olan ruh halini kastediyoruz. Bu, bir bakıma insanın kendisini keşfetmesi ve geleceğine hâkim olma isteğini açıkça ortaya koymasıdır. (Aktaş, 1995: 173).

Sadık Tural "Millî Bilinç ve Şiir Üzerine "görüşlerini belirtirken devletlerin ve milletlerin sahip olduğu iki önemli değerden bahsetmiştir. Bu değerler şöyledir:

"Tarihin tanık olduğu milletlerin ve devletlerin yok olmama başarısı gösterebilmiş ve egemenlik ile bağımsızlığını koruyabilmiş toplumların bilinçle sahip çıktıkları bir dil servetleri bir de orduları var... Ordular, içeriden rejimi, dışarıdan devletin bağımsızlığını, milletin bütünlüğünü bozmak isteyenleri caydıran, ürküten ve korkutan ve kahreden ve silaha dayanan savunma ve saldırı stratejisi bulunan özel güç odakları... Dil ise, fiilleri, kavramları ve terimleriyle bir ifade ordusu... Dilin stratejik silahı veya bekçisi ise, şiir..." (2005: 827).

Sadık Tural, devletlerin ve milletlerin varlığını sürdürmelerini sağlayan bir unsur olarak fiziksel güce ve silaha dayalı ordularının yanında bir de kavramları ve terimleriyle ifade ordusu olarak tanımladığı 'dil'i göstermiştir. Dil millî ve kültürel değerlerin en büyük taşıyıcısı konumundadır. Çok eski dönemlerden kalan birçok değer günümüze dil aracılığıyla ulaşmış ve gelecek nesillere de yine dil aracılığıyla ulaşacaktır. Yine Tural, dilin silahı ve bekçisi olarak da şiiri göstermiştir. Şiir de coşkulu, heyecanlı bir üsluba sahip olduğu, okuyanları ve dinleyenleri etkileyerek onlarda kendinden birer iz bıraktığı için dilin işlevsel olarak başarısını ortaya koyabilen edebi nadir türlerden biridir. Şiir aracılığıyla millî konular etkileyici ve insanı heyecanlandırıp coşturacak bir şekilde işlenerek millî değerler hatırlatılabilir ve millî bilinç canlı tutulabilir.

Edebiyatımızda Tanzimat döneminde başlayan halka yöneliş, dilde sadelik ve millî konuları ele alma, adından da anlaşılacağı üzere Millî edebiyat döneminde en üst seviyeye çıkmıştır. "Millî romantik duyuş tarzı ile meydana getirilen eserlerin odak noktasında millet kavramı yer almaktadır. Çünkü 'biz kimliği' oluşturmanın ilk koşulu bir millete mensubiyettir." (Yerebasan, 2010: 3). "Millet hâline gelme seviyesine ulaşmış her topluluk, kendi şartlarında ve kendi ikliminde böyle bir duyuş tarzını yaşamıştır; yaşamaya da mahkûmdur." (Aktaş, 1995: 173). Böylelikle "millî romantik duyuş tarzı" ile sanatkarlar kendi benlerinin farkına varır ve millî benliğe ulaşırlar. "Kendi benlerini keşfederek millî benliğe ulaşan sanatkarlar eserlerinde millete ait değerleri konu edinmişlerdir. Ancak buradaki amaç geçmişe yönelmek ve ona

sığınmak değildir. Sanatkârlar geçmişini şimdi ile anlamlandırıp geleceğe ışık tutmak istemişlerdir." (Yerebasan, 2010: 2). Dolayısıyla sanatçılar geçmişte yaşanan olaylar sonucunda milletin edindiği tecrübelerin unutulmasını engellemek, bu tecrübelerden ders çıkarmak ve ileriye doğru atılacak her bir adımın bilinçli bir şekilde atılmasını sağlamak için çalışmış, kalemlerini bu uğraş uğrunda konuşturmuşlardır.

Şiir, coşku ve heyecanı dile getirmesi açısından oldukça önemli bir türdür. "T. S. Eliot'un ifadesi ile 'millî olanı en fazla yansıtan' türdür.(Durmuş, 2006: 6). Bu bakımdan şair geleceğin namus bekçisi olarak millî kültür unsurlarını estetik zevk noktasında işleyip millî olandan evrensel olana ulaşır."(Durmuş, 2006:8). Mitat Durmuş şiir, dil ve millî romantik duyuş tarzı arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklamaya çalışmıştır:

"T.S. Eliot, sanat dalları içinde en millî olanın şiir olduğunu söylerken, söze dönüşen dilin kolektif bilinci nasıl güçlü bir şekilde yansıttığını da belirtmiş olur. Bu açıdan şairler en çok bireysel oldukları anda bile, dil düzeyinde kolektif tiple sürekli irtibat halindedirler. Dil aracılığıyla kopuk yalıtık ve sökkük zamanları birbirine ekleyerek süreklilik kazandıran insan, bu durumun farkındalığını duyumsadığı anda, kendi gerçekliğinin bilincine varmış bir bireye, millî romantik duyuşa ulaşır."(Durmuş, 2006: 6-7).

Durmuş, şairlerin en çok bireysel oldukları anda bile yani bireysel konulu şiirler yazdıklarında bile dil aracılığı ile toplumsallıkla alakalı olduklarını söylemiştir. Çünkü dil toplumun ortak bir değeridir. Ve dolayısıyla da dil millî bir unsur olarak edebi eserlerle millî romantik duyuş tarzını yansıtır.

"Millî romantik duyuşla şiirlerini kuran şair, tarihsel olaylardaki iç içeliği, zamana süreklilik sağlayarak, okuyucusunda da geçmişin bir devamı olduğu duygusu uyandırır. Böylece şiir okuyucusu anılarla (geçmişteki bir olayın zihindeki tekrarı ile) değil, bu verilmek istenen süreklilik içinde kendisini de okuma olanağı elde etmiş olur." (Durmuş, 2006: 7). Şiir bu noktada bir nevi tarihi ve günümüzü bir bütün olarak yansıtan bir ayna pozisyonundadır. Böylece şiir aynası millî olanı da yansıtmakla mükellef olmuştur. Sonuç itibari ile " 'Millî Romantik Duyuş Tarzı'nı benimseyerek eserlerini kaleme alan edebiyatçılar toplumda milliyet bilincinin oluşturulmasına önem vermişlerdir. Türk şiirinde ağırlığını hissettirdiği Millî edebiyat döneminde, millî kimliğin hatırlatılması adına birtakım eserler verilmiştir."(Köksal, 2015: 257).

İhsan Raif Hanım da Millî edebiyat dönemi içerisinde yer alan ve millî romantik duyuş tarzıyla millî bilinci yaşatmayı amaçlayan sanatkarlarımızdan biridir. İhsan Raif Hanım, iyi bir eğitim alan şair kimliğiyle ön plana çıkmış, çok çeşitli konularda şiirler yazmış bir isimdir. O, özellikle millî duyuş tarzıyla kaleme aldığı şiirlerinde "Milliyetçilik", "kahramanlık", "birlik ve beraberlik" temalarını sıklıkla kullanmak suretiyle millî bilinç unsurlarının hatırlanmasını sağlamıştır. Şiirlerinde devletin ve milletin zor zamanlarında halkı vatani savunmaya, millî birlik ve beraberliğe davet etmiş ve birçok şiirini bu amaç için yazmıştır. Çünkü "Milleti oluşturan fertler birlik ve beraberliklerini korudukları sürece ayakta dururlar." (İrmak, 2014: 37). İhsan Raif Hanım da millî bilinci yüksek bir şair olarak bunun farkındadır.

Dolayısıyla İhsan Raif Hanım'ın millî konuları ve milliyetçilik duygusunu işlediği şiirleri, millî bilinci yansıtmaları açısından önemli eserlerdir. M. Emin Resulzade'nin dikkatini çekerek özel defterinde yer verdiği görülen şiirin (Feryad-ı Vicdan), zamanında Anadolu sınırlarını aşan

bir etkiye sahip olduğu da görülmektedir. (Türkmen: E.T. 20.01.2020) Biz de çalışmamızda şairin Balkan Savaşları sırasında millî bilinci oluşturmayı amaçlayarak halkı vatan savunmasına davet ettiği bu şiiri (Feryad-ı Vicdan) ele alacak ve şiirdeki millî bilinci yansıtan unsurları ortaya koymaya çalışacağız.

İhsan Raif Hanım'ın "Feryad-ı Vicdan" Adlı Şiirinde Millî Bilincin Yansımaları

"Feryad-ı Vicdan" adlı şiir İhsan Raif Hanım'ın yayınlanmış şiir kitabı olan "Gözyaşları" adlı eserinin 'Feryatlar' adlı bölümünde bulunmaktadır. Toplamda altmış beş dizeden oluşan bu hacimli şiir güçlü bir lirizme sahiptir. Konumuzun gereği üzere şiirdeki millî bilincin unsurlarına geçmeden önce genel itibari ile bir bütün olarak eserin görülebilmesi amacıyla şiire aşağıda yer veriyoruz:

FERYAD-I VİCDAN

"Ey kahraman Türk evladı, ey Müslüman kardeşler!
İslamlara karşı bugün bileniyor hep dişler.
Yetişir bu ataletle, meskenetle gidişler,
Top sesleri gürlemeli saçılmalı ateşler
Yoksa â'da süngüleri cangâhımıza işler.
Zalim, hunhar canavarlar sarmış bütün vatanı
Özünüz bir volkan olup yakmalıdır düşmanı.
Kahramanlık, fedakârlık günleridir kalkınız,
Sultan Murad meşhedine at bağlanmış bakınız.
Dinleyiniz melûl, hazin sanki bir şey inliyor,
Rûh- ı ecdat, yer, gök, melek hepsi sakit dinliyor.
Duydunuz mu bir inilti? Of ne acı bir ses var:
İstimdat mı inkisar mı yahut bize bir ihtar?
Feryadımı yok mu duyan, bulan yok mu çaremi,
Vefakâr el kalmamış mı, saran yok mu yaremi?
Düşman gelmiş çizmesiyle tepeliyor başımı,
Dişleriyle kemiriyor yüreğimin başını.
Murdar keskin tırnakları gözlerimi oyuyor,
Parçalıyor her yanımı al kanlara boyuyor.
Çiçekler mi kokladınız, meyveler mi yediniz?
'Can fedadır' türküsünü söylediniz gezdiniz.
Hani, nerde 'Vatan benim anam' diyen yiğitler,
Nerde kaldı o mertlikler, hep söndü mü ümitler?
Neden böyle öksüz kaldım, neden böyle atıldım;

Sesime ses veren yok mu ağlamaktan katıldım?
Ağlayayım, ağlayayım belki duyan bulunur,
Kalplerinde belki insaf, belki imân bulunur
Evlatlarım çırılçıplak, yalınayak baş kabak
Derelerden, tepelerden, hendeklerden aşarak
Elde silah, kalpte iman dayanarak Mevlâ'ya,
Allah Allah nidaları yükselerek semaya
Yetişiniz imdadıma, imdat diyen düşmüşe;
Tali'inden kaderinden her şeyinden küsmüşe;
Teskin edin âlâmımı efganımı, ağrımı;
Çiğnetmeyin düşmanlara yaralanmış bağırimi,
Kirlletmeyin namusumu, isterim yüz akımı.
Yoksa Allah şahit olsun helal etmem hakkımı.
Ey evlatlar son ricamdır, son hitabım, son sedam
Alın benim intikamım, intikam ah... intikam
Ey tabipler, vatan hasta, yara mühlik bilmeli,
Bu yarayı bi an evvel temizleyip silmeli,
Tefrikalar, entrikalar, fitne, fesat bitmeli.
Hep el ele çalışmalı, serhatlere gitmeli.
Dertli vatan yaralanmış inim inim inlerken;
Evladından, gayret, şefkat, hizmet, imdat beklerken
Irz ve namus çiğnensin mi gözümüzün önünde.
Alçak gibi durulur mu iki eller böğründe?
Ecdadımız yurtlarını düşman gelip alsın mı,
'Korkak Türkler' türküsünü gaydasında çalsın mı?
Türklük namı haşmetiyle titretirken cihanı
Biz ne yaptık damarlarda kuruttuk mu o kanı?
Hayır, hayır Fatihler'in Osmanlar'ın evladı
Ölür lakin çiğnettirmez hasma kabr-i ecdadı.
Çıksın çıksın gökyüzüne ateşlerin alevi
Yer- gök kızıl bir renk alsın, kan bürüsün her yeri.
Durmayınız evde, köyde cenge, harbe gidiniz!
Vatanımız uğrunda biz ölmeliyiz hepimiz.
Mümkün olsa ben giderdim, ben olurum sancaktar

Can verirdim, nam alırdım, hem olurdum kâmkâr
Mademki insan için er geç bir gün ölmek var,
Can verelim, nam alalım, almayalım inkisar.
Gazilik bir zevk ü vicdan, hem ne büyük iftihar
Şehit olsak cennet bizim, ruh nasılsa payidar.
Şan ve zafer nidasıyla ya bizleri güldürün,
Ya siz bizi düşmanlara çığnetmeyin, öldürün.
-Yeniköy-" (Öztürk, 2002: 19-21).

Şiir bir hitap cümlesiyle başlamış ve şiirde tarihî, kültürel, millî ve manevi değerlerimiz bir arada dile getirilerek millî bilinç güçlendirilmeye çalışılmıştır. İhsan Raif Hanım, şiirin başlangıcında Türk ve Müslümanlara seslenmiş ve onları tembellek ve miskinliği bırakıp düşmanlara karşı bir bütün olmaya davet etmiştir. Yine kendilerine karşı dış bileyen düşmanlara top sesleriyle karşılık verilmesini, vatanı saran düşmanların özümüzdeki volkan ile yakılması gerektiğini de söylemiştir:

"Ey kahraman Türk evladı, ey Müslüman kardeşler!
İslamlara karşı bugün bileniyor hep dişler.
Yetişir bu ataletle, meskenetle gidişler,
Top sesleri gürlemeli saçılmalı ateşler
Yoksa â'da süngüleri cangâhımıza işler.
Zalim, hunhar canavarlar sarmış bütün vatanı
Özünüz bir volkan olup yakmalıdır düşmanı." (Öztürk, 2002: 19).

Görüldüğü gibi bu dizelerle millete millî birlik sağlanması ve vatanın zalim canavarlara benzetilen düşmanlara karşı savunulması konusunda çağrı yapılmıştır. Buradaki bazı kelimeler dikkatimizi çekmektedir. Bunlar; "atalet", "meskenet" ve "â'da" sözcükleridir. İsmail Parlatır'ın Osmanlı Türkçesi Sözlüğü'ne göre; "Atalet: Tembellek, üşengeçlik" "Meskenet: Miskinlik, uyuşukluk." ve "Â'da: Düşman." (Parlatır, 2012: 40-1069) anlamlarına gelmektedir. Dolayısıyla şair, sinsi düşman karşısında miskinlik hâlinin kabul edilemez olduğunu vurgular. Bu şekilde davranılırsa düşmanın bunu fırsat bileceği hatırlatılır. Dolayısıyla neden millî şuurla davranmamız gerektiği açıkça dile getirilir.

İhsan Raif, şiirde sürekli halkın millî duygularını harekete geçirmek için çabalamıştır. Bu sebeple, vatanın zor durumda olduğu sık sık vurgulanmış, vatanın savunulması için millete çağrı yapılmıştır. Ayrıca şiirin bazı dizelerinde tarihî şahsiyetler hatırlatılmış ve onların önemine göndermeler yapılmıştır:

"Kahramanlık, fedakârlık günleridir kalkınız,
Sultan Murad meşhedine at bağlanmış bakınız.
Dinleyiniz melûl, hazin sanki bir şey inliyor,
Rûh-ı ecdat, yer, gök hepsi sakit dinliyor.

Duydunuz mu bir inilti? Of ne acı bir ses var:

İstimdat mı inkisar mı yahut bize bir ihtar?

Feryadımı yok mu duyan, bulan yok mu çaremi,

Vefakâr el kalmamış mı, saran yok mu yaremi?" (Öztürk, 2002: 19).

Bu dizelere de baktığımızda görüyoruz ki şairimiz vatanın zor zamanlar geçirmekte olduğunu, bu durumdan kurtulmanın ise milletin fedakârlığı ve kahramanlığına bağlı olduğunu ifade eder. Şiirde, "meşhed" sözcüğünün anlamı "şehit olunan yer"(Parlatır, 2012: 1074)'dir. Şiirde geçen "Sultan Murad meşhedi" sözcüğüyle daha önceden o toprakların fethi için savaşmış Sultan Murad ve onun mezarı hatırlatılmıştır. Mezar zaten bizim toplumuzda saygı duyulan, önemsenen bir unsurdur. Şiirde de, Sultan Murat gibi önemli bir şahsiyetin mezarının ayaklar altında kalması milletin kabul etmeyeceği bir şey olduğu için şair bunu dile getirmiş ve halkın vatan sevgisini coşturmak istemiştir. Ayrıca vatanın kurtarılmak için bir çare, bir yardım eli beklediğini de ifade etmiştir.

İhsan Raif, şiirde düşmana karşı olan kinini çok net bir şekilde ifade etmiştir. Şiirin genelinde düşmana karşı kin kusan bir tutum hâkimdir:

"Düşman gelmiş çizmesiyle tepeliyor başımı,

Dişleriyle kemiriyor yüreğimin başını

Murdar keskin turnakları gözlerimi oyuyor,

Parçalıyor her yanıma al kanlara boyuyor." (Öztürk, 2002: 19).

Şair bu dizelerde düşmanların vahşice yapmış olduğu işkenceleri canlı bir anlatımla gözler önüne sermeye çalışır ve bu durum karşısında hissettiği acıyı da ortaya koyar.

Şiirde vatan-millet sevgisinin sadece sözle değil de fiilen de gösterilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Vatan sevgisini dillendiren o kadar insan varken vatan zor durumdayken neden kimsenin vatanı için mücadele etmediği şiirde sorgulanmıştır:

"Çiçekler mi kokladınız, meyveler mi yediniz?

'Can fedadır' türküsünü söylediniz gezdiniz.

Hani nerde 'Vatan benim anam'diyen yiğitler,

Nerde kaldı o mertlikler, hep söndü mü ümitler?

Neden böyle öksüz kaldım, neden böyle atıldım?

Sesime ses veren yok mu ağlamaktan katıldım?

Ağlayayım, ağlayayım belki duyan bulunur.

Kalplerinde belki insaf, belki imân bulunur." (Öztürk, 2002: 19).

Bu dizeler de şair tarafından vatanı savunacak vatanseverlere seslenilir. Şair vatan sevgisinin, vatanı korumanın sadece vatan konulu şarkılar söyleyip, konuşmaktan ibaret olmadığını ifade eder. Vatanın kurtarılması için ettiği feryatlara bir karşılık bulmayı bekler. Milletin bireylerine sorumlulukları hatırlatılır.

İhsan Raif Hanım, şiirinde vatanın kurtulması için şartlar ne olursa olsun milletin elinden gelen her şeyi yapması, sonrasında sırtlarını Allah'a dayaması gerektiğini belirtir. Bu noktada İhsan Raif'in şiirde Allah'a olan inancını yansıttığını da söyleyebiliriz. Ayrıca şair, vatani için elinden geleni yapmayanlara, vatani düşmana çiğnetenlere hakkını helal etmeyeceğini de söyler:

"Evlatlarım cırılçıplak, yalınayak baş kabak
Derelerden, tepelerden, hendeklerden aşarak
Elde silah, kalpte imân dayanarak Mevla'ya,
Allah Allah nidaları yükselerek semaya
Yetişiniz imdadıma, imdat diyen düşmüşe;
Tali'inden, kaderinden her şeyinden küsmüşe;
Teskin edin âlâmımı efganımı, ağrımı;
Çiğnetmeyin düşmanlara yaralanmış bağrımı,
Kirletmeyin namusumu, isterim yüz akımı.
Yoksa Allah şahit olsun helal etmem hakkımı."
(Öztürk, 2002: 19-20).

Yine burada "âlâm: elemeler, acılar, üzüntüler." (Parlatır, 2012: 71) ve "efgan: feryatlar, figanlar." (Parlatır, 2012: 384) anlamlarına gelen kelimelerle şiirin başlığının anlamı vurgulanır.

Vatani zor durumlara düşüren düşmanlardan bunun intikamının alınması İhsan Raif Hanım'ın en çok istediği şeylerdendir ve şair bu isteğini şiirin genelinde hissettirmiştir. Bu intikamın da ancak milletin birlik olması ve toplumdaki ayrılıkların giderilmesiyle mümkün olacağını söyler:

"Ey evlatlar son ricamdır, son itabım, son sedam
Alın benim intikamım, intikam ah... intikam.
Ey tabipler, vatan hasta, yara mühlik bilmeli,
Bu yarayı bir an evvel temizleyip silmeli,
Tefrikalar, entrikalar, fitne, fesat bitmeli,
Hep el ele çalışmalı, serhatlere gitmeli." (Öztürk, 2002: 20)

Bu dizelerde görüyoruz ki vatanın düştüğü zor durum hastalık olarak nitelendirilmiştir. Şair, bu yaranın ürkütücü olduğu ve bir an önce temizlenmesi gerektiğini söyler. Burada "mühlik" sözcüğü "ürkütücü, tehlikeli, öldürücü, muhataralı, korkunç" (Parlatır, 2012: 1168) anlamlarında kullanılmıştır. Yine, millî birlik ve beraberliğe vurgu yapılmış, milletin kendi içinde ayrışmalar olmadığı sürece vatanın bölünemeyeceği fikri savunulmuştur.

İhsan Raif, vatan düşman işgalindeyken hiçbir şey yapmadan boş durmanın alçaklık olacağını söylemiş, vatanın savunulmayı, halkın ırz ve namusunun gözetlenmeyi beklediğini belirtmiş ve Türklük adına leke getirmeden vatani müdafaa etmek gerektiğini ifâde etmiştir:

"Dertli vatan yaralanmış inim inim inlerken;
Evladından gayret, şefkat, hizmet, imdat beklerken
Irz ve namus çiğnensin mi gözümüzün önünde.
Alçak gibi durulur mu iki eller böğründe?
Ecdadımız yurtlarını düşman gelip alsın mı,
'Korkak Türkler' türküsünü gaydasında çalsın mı?" (Öztürk, 2002: 20).

Ayrıca dizeleriyle İhsan Raif, vatansever milleti vatanı için elinden geleni yapmak için birlik olmaya da davet etmiştir. Şair, şiirinde ecdadın canla başla kazandığı toprakların düşmana işgal ettirilmemesi gerektiğini de vurgulamıştır.

İhsan Raif, tarihî şahsiyetlere şiirin başlangıcında da yer verdiği gibi şiir içinde zaman zaman yine tarihî şahsiyetlere ithaflarda bulunmuştur. Şair, Türklük namının yüceliğinden söz ederken Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi'yi ve İstanbul'un fethini gerçekleştirmiş olan Fatih Sultan Mehmet Han'ı bize hatırlatmış, damarlarındaki asil kanın hakkını vereceği ve ecdatlarının kabirlerini çiğnetmeyeceği konusunda Türk milletine olan güvenini ifâde etmiştir:

"Türklük namı haşmetiyle titretirken cihanı
Biz ne yaptık damarlarda kuruttuk mu o kanı?
Hayır, hayır Fatihler'in Osmanlar'ın evladı
Ölür lakin çiğnetmez hasma kabr-i ecdadı." (Öztürk, 2002: 20).

Şiirin genelinde bir millî birlik ve beraberlik çağrısı hâkimdir. Şair verdiği mesajlarla milleti cenge ve vatan savunmasına davet etmiş, gerekirse bu uğurda can verilmesini istemiştir:

"Çıksın, çıksın gökyüzüne ateşlerin alevi
Yer, gök kızıl bir renk alsın, kan bürüsün her yeri.
Durmayınız evde, köyde cenge, harbe gidiniz!
Vatanımız uğrunda biz ölmeliyiz hepimiz." (Öztürk, 2002: 20).

Bu dizeler de şairin millî bilinci oluşturmayı amaçladığı, milleti vatan savunması için cenge davet ettiği ve millî birlik ve beraberliğin sağlanmasını istediği dizelere örnek olarak verilebilir.

Şair şiirde sadece savaş sırasında milleti cenge davet etmekle kalmamış, kendisi de eğer elinde olsa bizzat cenge katılıp sancaktar olacağını, bu uğurda can vereceğini, namının kalacağını ve böylece de muradına ereceğini belirtmiştir. Ve eğer ki can elbet bir gün verilecekse vatan uğrunda verilmesinin en gurur verici ölüm şekli olduğunu da belirtmiştir İhsan Raif:

"Mümkün olsa ben giderdim, ben olurum sancaktar
Can verirdim, nam alırdım, hem olurum kâmkâr

Mademki insan için er geç bir gün ölmek var,

Can verelim, nam alalım, almayalım inkisar." (Öztürk, 2002: 20-21).

Bu dizelerdeki "kâmkâr" sözcüğünün anlamına baktığımızda "kâmkâr: arzusuna erişmiş, isteğine ulaşmış, mutlu" (Parlatır, 2012: 832) manalarına geldiğini görürüz. Şair bu sözcüğü eğer ki cenkte can verirse muradına ereceğini ifâde etmek için kullanmıştır.

Şiirimizin sonuna geldiğimizde ise İhsan Raif Hanım vatan uğrunda şehit veya gazi olmanın millete mutluluk vereceğini anlatmıştır:

"Gazilik bir zevk-ü vicdan, hem ne büyük iftihar

Şehit olsak cennet bizim, ruh nasılsa payidar.

Şan ve zafer nidasıyla ya bizleri güldürün,

Ya siz bizi düşmanlara çiğnetmeyin öldürün." (Öztürk, 2002: 21).

Böylece, gaziliğin vicdan için bir iftihar, şehitliğin ise cennete girme vesilesi olduğunu, böylece insanın ruhunun bundan huzur duyacağını ifade eder.

SONUÇ

Millî bilinç, millet olmanın gerektirdiği en önemli unsurlardan biridir. Millet olma duygusunu kavramış, millî birlik ve beraberlik düşüncesine sahip her birey millî bilince de sahiptir.

İhsan Raif Hanım da millî birlik ve beraberliğin ne kadar değerli olduğunun bilincine varmış bir şair olarak birçok şiir kaleme almış ve düşüncelerini şiirleriyle yansıtmıştır. Bu konuyla ilgili şiirlerinden biri olan "Feryad-ı Vicdan" adlı şiirinde de bunu görmek mümkündür. İhsan Raif Hanım, millî bilinci uyandırmak, canlı tutmak adına millî duyguları yansıtmış, milleti vatanı savunmaya davet etmiş, vatan sevgisi ve millî birlik ve beraberlik duygusunu halka aşılama çabasıdır. Bu bakımdan İhsan Raif Hanım'ın başta "Feryad-ı Vicdan" adlı şiiri olmak üzere birçok eseri millî bilinci uyandırması ve millî duyguları aşılması bakımından önemlidir.

İhsan Raif Hanım, şiirin tamamında millî bilinci diri tutmak amacıyla milleti birlik, beraberlik ve vatan savunmasına davet etmiştir. Bunların dışında şair, şiirinde dini inancını yansıtmış, Müslümanlara seslenmiş, tarihimiz ve milletimiz açısından önemli olan Sultan Murad, Fatih Sultan Mehmet ve Osman Gazi'yi hatırlatmış, gazilik ve şehitlik mertebelerinin yüceliğinden söz etmiştir. Ayrıca İhsan Raif, millet olarak gazilik ve şehitliğin kendimize bir şan ve gurur sebebi olduğundan da söz etmiştir.

KAYNAKÇA

Aktaş, Ş. (1995). Millî Romantik Duyuş Tarzı ve Türk Edebiyatı. Türkiye Günlüğü Dergisi. S.38: 170-175.

Deveci, M. (2011). Mehmet Akif Ersoy Şiirlerinde Milli Bilinç Üzerine. Türk Dünyası

- Araştırmaları Dergisi. S.194: 129-146.
- Durmuş, M. (2006). "Çanakkale Şiirleri Bağlamında Millî Romantik Duyuş Tarzı", Uluslararası Çanakkale Kongresi. 17-19 Mart 2006, İstanbul.
- Gökçeli, S. (2011). Millî Romantizm ve Nihad Sami Banarlı. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi C/ S 1(2): 75-79.
- Güzel, A. (1987). Milli Birlik ve Mehmet Âkif Ersoy. Türk Kültürü Dergisi. S.292: 474-483.
- Irmak, Y. (2014). Âşık Mahzuni Şerif'in Şiirlerinde Milli Birlik Beraberlik İşlevi. Studies of The Ottoman Domain. C/S 4 (7): 37-58.
- Köksal Dinler, S. (2015). Dilaver Cebeci'nin Şiirlerinde Milli Kimliğin Görünümleri. Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi. Yıl: 7, S.14: 255-274.
- Öztürk, C. (2002). İhsan Raif Hanım (Yaşamı, Sanatçı Kişiliği, Yayımlanmış ve Yayımlanmamış Bütün Şiirleri). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Parlatır, İ. (2012). Osmanlı Türkçesi Sözlüğü. Ankara: Yargı Yayınları.
- Teşkan, K. ve Uysal (Kanık), P. (2017). Millî Bilinç Geliştirme Niteliğine Sahip Bilgilendirici Çocuk Edebiyatı Eserleri. Kesit Akademi Dergisi. Y:3, S. 12: 530-549.
- Tural, S. (2005). "Millî Bilinç ve Şiir Üzerine" 1.Zeugma Şiir Günleri. Gaziantep. s.821-832.
- Türkmen, F. (Erişim Tarihi: 20.01.2020) "M. Emin Resulzade'nin Özel Defterindeki Türk Şairlerinden Seçtiği Şiirler", <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/136359>.
- Yerebasan, N. (2010). *Murat Sertoğlu'nun Romanlarında Millî Romantik Unsurlar*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.